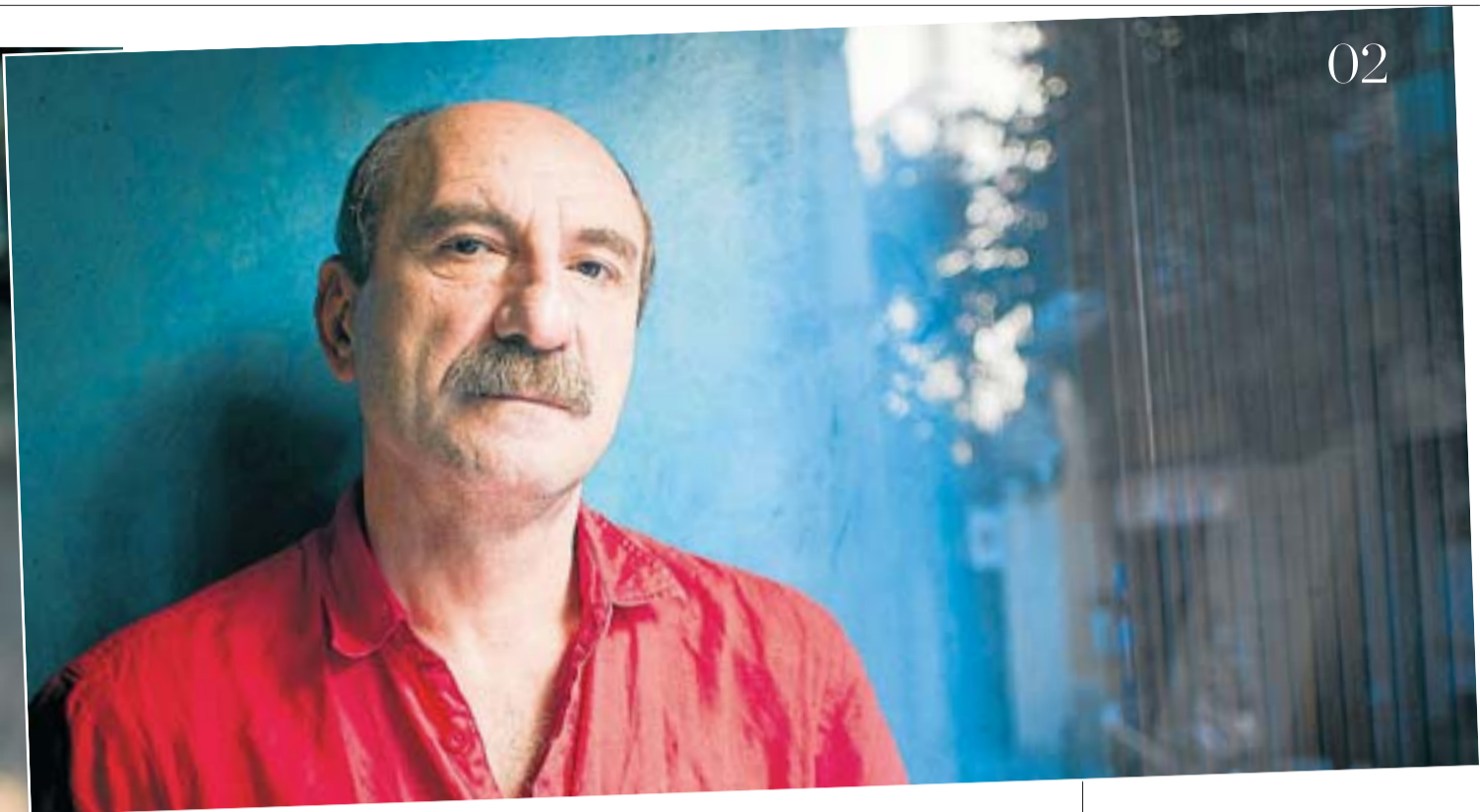

02

04

03

la llibertat de la societat d'acollida. Inquieta, curiosa, forta i lliure, la Najat és per a la cultura catalana una oportunitat excel·lent de situar-se davant el mirall. Això ja ho havia plantejat en to irònic el palestí Salah Jamal (Nablus, 1951) a *Lluny de l'horitzó perfumat*, en què narra la vida d'un palestí (Mohammed Pujoll) a la Barcelona dels setanta, novel·la que va ser publicada per La Magrana l'any 2004. La segona novel·la d'El Hachmi, *La caçadora de cossos* (Columna, 2011), s'endinsa en un altre tipus d'indagació, cosa que contribueix a la maduresa de l'autora, en el sentit que defuig la facilitat i, precisament, l'estereotip d'autora *immigrant*. Però no deixa de banda el gran tema que aporten aquests escriptors, la identitat; un tema que la cultura catalana ha considerat sempre tabú, perquè no acaba de saber com situar-s'hi.

Fixem-nos que és un escriptor com Jordi Puntí (Manlleu, 1967), que va viure l'arribada de la immigració espanyola de petit –amb naturalitat, doncs–, qui n'escriu una

anàlisi crua i veraç al recull d'articles *Els castellans* (L'Avenç, 2011).

La indagació de la memòria i la identitat és en l'actitud literària d'uns autors catalans més allunyats del tòpic de la immigració convencional, ja que provenen de cultures europees: Matthew Tree (Londres, 1958) i Monika Zgustová (Praga). Tree ha reflexionat sobre la societat catalana en un seguit d'assajos, lleugers però intencionats; d'altra banda ha fet assaig combatiu contra actituds i institucions que injuria, des de les creences religioses al racisme, passant per la monarquia. Però és com a narrador que Matthew Tree torna als orígens i al seu univers i penetra, inevitablement, en el tema. *Fora de lloc* (Cafè Central, 1996) narra una crisi de parella viscuda per un estranger a Catalunya i *Privilegiat* (Columna, 2001), la inquietant presència d'un personatge sense memòria. Lolita Bosch, amb un peu a Catalunya i l'altre a Mèxic, també construeix personatges i narratives en què la identitat i l'escriptura que la desxifra són crucials.

LA TASCA INVOLUNTÀRIA D'AQUESTS ESCRIPTORS ÉS REVISAR LA CULTURA DES DE DINS DE LA CULTURA, PERÒ AMB ULLS NOUS

Monika Zgustová, de vida itinerant fins que es va establir a Catalunya ja fa anys, manté una important tasca com a traductora, i per tant introductora, de la literatura txeca a Catalunya i Espanya. Aquest bagatge està molt present en la seva narrativa, en què gravita el pes de la història i la cultura de l'Europa de l'Est. Al magnífic *Jardí d'hivern* (Proa, 2009, premi Mercè Rodoreda), l'autora recorre l'escenari sentimental i polític de la Praga contemporània, fins arribar a la ruptura que representa el turisme, com a metàfora de la memòria perduda per la ignorància i el relativisme dels temps moderns, un tema que no hauria de ser aliè al lector català. I és contra la desmemòria que brega Pius Alibek, nascut a la ciutat d'Ankawa l'any 1955, on comença l'itinerari de les seves *Arrels nòmades* (2010), escrit perquè les filles coneguin el bressol familiar, d'una especificitat gairebé ignorada: la comunitat catòlica de l'Iraq.

Políglota com Alibek, l'eslovena Simona Skravec dedica els seus esforços a la traducció, d'anada i tornada, entre les llengües europees que controla i la cultura catalana. Per exemple, ha traduït Jaume Cabré a l'eslovè, i en aquest sentit opera com un sofisticat pont entre cultures. La seva tesi de doctorat, a l'Autònoma de Barcelona, investiga "els marcs identitaris a Centreuropa", un tema que frega de prop la sensibilitat catalana. L'altre gran tema de Skravec són els conflictes que entelen la percepció d'Europa com un espai cultural comú, i és en aquest sentit que els estrangers aporten a la reflexió catalana un plus de complexitat viscut de primera mà. Alguns cops, és una complexitat projectada sobre el propi patrimoni. És el cas notable de Sam Abrams, també traductor, nascut a la costa est dels Estats Units, que és capaç de proposar una nova mirada a *Llegir Maragall, ara* (Proa, 2010). Abrams dota el poeta de sexe i metafísica, trencant amb la versió bucòlica, pudibunda i benpensant que ens dona la cultura oficial. Revisar la cultura des de dins de la cultura, però amb ulls nous, vet aquí la tasca involuntària dels estrangers que han adoptat la cultura catalana per comunicar-se amb el món. ♦♦

LA MIRADA DE L'ALTRE

Alguns dels autors esmentats han escrit com a observadors de la societat catalana, una proposta més directa que la de la ficció, i per això a vegades més condescendent. La mirada estrangera no sol ser excessivament crítica però sí que està lliure dels prejudicis i les pors amb què els catalans van pel món. És, per això mateix, reveladora. Un bloc d'assajos s'inscriu en aquest apartat, entre ells els de Matthew Tree i els de Patrícia Gabancho. Una altra meitat està constituïda per una certa demanda d'acollida. Aquí el gruix són els autors que procedeixen de cultures musulmanes, una dada a tenir en compte. No hi falta Najat El Hachmi, amb *Jo també sóc catalana*. O Laila Karrouch, que va explicar una peripècia paral·lela a *De Nador a Vic*. El somni és possible. Anys després, el també marroquí Saïd el Kadaoui, autor també en castellà, li explica les coses al seu fill Elies, gairebé un català de soca-rel, com diu ell mateix en les cartes que li adreça (*Cartes al meu fill*, Amsterdam, 2011). "La identitat -escriu- és un vestit que ens fem a mida. Tu ets el teu sastre".

